

11. Ett fenomenologiskt perspektiv på den gränsöverskridande forskningens villkor och möjligheter

Niclas Ekberg & Cecilia Ferm Almqvist

Den här boken ger inte bara perspektiv på bildningens uttryck, villkor och möjligheter i skärningspunkten mellan strömmande medier, konst och användare. Projektet i sig, och de olika studierna som utformats genom olika slags samarbeten mellan forskare från skilda fält och discipliner, möjliggör också en ökad förståelse för den gränsöverskridande forskningens villkor och möjligheter. I detta kapitel tittar vi därför närmare på de projektdeltagande forskarnas egna erfarenheter av att bedriva denna typ av forskning. Vi försöker därtill förstå deras upplevelser av den gränsöverskridande forskningens såväl värden som utmaningar med stöd av ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv på kommunikation och meningsskapande.

Ett projekt tar form

Initiativet till forskningsprojektet togs 2015 av den blivande projektledaren, som framförde ett antal idéer och riktade förfrågningar om en förutsättningslös, gemensam *brainstorming* om möjliga forskningssyften, till kollegor från den egna institutionens olika avdelningar vid lärosätet. En viktig aspekt är här att lärosätet erbjöd stimulansmedel för uppstart av forskningsprojekt som på något sätt bedömdes fästa fokus på *Gränsöverskridande Konst och Teknik*. Utgångspunkten för detta projekt var intresset för betydelsen av den pågående förändringen och utvecklingen avseende människors relation till musik i en tid av digital *media streaming* och tjänster som bygger på maskininlärningsteknik. Ansatsen var att bidra med en ny och vidare förståelse av vad sam-

manförandet människa-konst-teknik kan betyda för samtidsmänniskan och hennes omgivande institutioner och sammanhang, genom att rikta frågorna mot bildningens innebörd, villkor och möjligheter.

Befintlig forskning visade tydligt på forskningsinitiativets gränsöverskridande karaktär, på så sätt att frågorna i olika utsträckning inbegriper filosofiska, mediepedagogiska, ekonomiska, juridiska, tekniska, medie- och kommunikationshistoriska och genusteoretiska aspekter (jfr Burkart, 2009; Ferm Thorgersen et al., 2015; Leijonhufvud, 2018; Nylund Haugen, 2015). För att tillvarata och upprätthålla den gränsöverskridande dimensionen anordnades i formeringsskedet ett antal symposier och workshops med olika representanter från såväl vetenskapliga discipliner som musikbransch för att gemensamt formulera frågor och problematisera projektansatsen för att därefter utveckla en forskningsansökan. Representanterna rekryterades både utifrån projektledarens egna nätverk och genom att relevanta nationella och internationella aktörer kontaktades. Ur den organiska och skiftande sammansättningen av aktörer, där vissa kom och gick under processens gång, formerades den slutliga projektgruppen om sex deltagande forskare. Dessa representerade fälten medievetskap, musikpedagogik, litteraturvetenskap, ljudteknik och pedagogik.

Under den treåriga projektperioden kan forskargruppens arbete delas in i fyra aktivitetsformer. Den första utgörs av *gemensamma interna överläggningar* och problematiserande diskussioner avseende hur olika teorier och koncept kan tolkas, utforskas och tillämpas. Särskilt fokus har lagts vid begreppet Bildning, som kom att utgöra både utgångspunkt och föremål för utforskandet. Därutöver har också stor uppmärksamhet ägnats åt frågor som rör tolkning och tillämpning av fenomenologi och fenomenologisk hermeneutik, vilka har utgjort de huvudsakliga vetenskapsfilosofiska och -teoretiska utgångsperspektiven. Kontinuerliga diskussioner har dessutom förts avseende dimensioner och definitioner av musik och konst, själva musik/konstupplevelsen, de kvalitativa aspekterna av ljudande konst, synen på teknik, teknikutveckling och teknikanvändning, osv. Den andra

aktivitetsformen utmärks av *utåtriktade, externa överläggningar* och de perspektivbrytande och problematiserande diskussionerna vid nationella och internationella konferenser, avseende projektets löpande konceptutvecklingar, preliminära forskningsresultat och tolkningar. Den tredje aktiviteten, *empiriska undersökningar, databearbetningar* samt *resultatformuleringar*, har främst ägt rum inom mer eller mindre tvärdisciplinära subgrupperingar, dvs. tillfälliga och uppgiftsspecifika samarbetskonstellationer mellan två eller tre personer i forskargruppen. Dessa aktiviteter har också fått betydelse för, och har behandlats – eller åtminstone berörts – i, de gemensamma interna diskussionerna, men har i synnerhet haft en avgörande betydelse för de utåtriktade, externa överläggningarna. Den fjärde formen av aktiviteter, som också står i en ömsesidig relation till de övriga, utgörs av *produktion av vetenskaplig text* i form av konferenspaper och artiklar – samt förstås även denna gemensamma, projektsamlade och resultatspeglade populärvetenskapliga bok. Dessa olika aktivitetsformer kan sägas utgöra deltagarnas främsta referensramar för de samlade reflektionerna över det gränsöverskridande forskningsprojektets värden och utmaningar.

Gränsöverskridande forskning som företeelse

Litteraturen ger vid handen att forskningssamarbeten bedrivs i skiftande former och under olika benämningar. Det är därför inte särskilt lätt att peka ut givna och samlade definitioner – eller praktiker för den delen – som på ett tydligt sätt ringar in sådan forskning som sammanför forskare från olika ämnesområden. De flesta skulle nog skriva under på att vad som i detta kapitel benämns som *gränsöverskridande forskning* handlar mer eller mindre om genomgripande och djupgående samarbeten mellan två eller flera representanter från skilda discipliner, exempelvis när det gäller utveckling av teoretiska modeller och metoder, eller genomförande av datainsamling och analys. Dessutom villkoras samarbetet allt som oftast av de specifika tidsramar som avgränsar ett enskilt projekt.

Forskningssamarbeten skulle kunna placeras längs en skala som anger graden av disciplinöverskridande forskningsaktiviteter. I början av den skalan skulle den specifika samarbetsformen *team science* kunna återfinnas, såtillvida att den helt enkelt avser ömsesidigt forskningssamarbete som bedrivs av två eller fler forskare, formerade i mindre team eller större grupper (Cooke & Hilton, 2015). En sådan forskargrupp behöver dock inte i sig innebära några disciplinära överskridanden, även om flera utmaningar och värden i ett samarbete kan betraktas som gemensamma. Dessa disciplinära överskridanden återfinns istället i vad som ibland benämns som *translational science*. Beteckningen markerar en perspektivförskjutning bort från synen på forskning som en individuell och uni-disciplinär strävan, i riktning mot forskning som en laginsats vilken säkerställer behoven av många olika tvärvetenskapliga färdigheter (Coller, 2008). Olika överskridande forskningsperspektiv återfinns i vad som benämns som:

multidisciplinär forskning – som involverar forskare från flera vetenskapliga ämnesområden, vilka under samarbetet dock bibehåller förankringen inom sina respektive områden,

interdisciplinär forskning – där forskare från flera discipliner utformar integrativa bidrag för att kunna adressera, eller utveckla, frågor och problem som ej låter sig underkastas enskilda metoder eller ansatser,

samt i *transdisciplinär* forskning – här sker ett överskridande av traditionella discipliner i syfte att föra fram nya perspektiv och åstadkomma banbrytande bidrag och därtill vidgas synen på bedrivande av forskning genom att inkludera intressenter, avnämare och allmänhet.¹

¹ För mer läsning, se DeHarts (2017) referenser till Borrego och Newsander (2010), Hall et al. (2008), Nash (2008) samt Stokols et al. (2008).

Designforskaren Matthias Held (2016) utvecklar vidare skillnaderna i *nivå* på forskningsutbytet mellan inter- och transdisciplinära forskningsansatser:

Transdisciplinarity as a form of cooperation between disciplines is more far reaching than interdisciplinarity both in its intensity and process continuity. This whole process is designed to be undertaken by teams whose members come from diverse disciplines and perspectives. Consequently, exchange is not limited to some phases of cooperation or disciplinarity but extends to the accomplished results. (s. 188)

Utan att föregå analysen av det empiriska materialet kan sägas att det specifika projekt som här behandlas och diskuteras har rört sig mellan dessa ovan nämnda forskningsansatser, dvs. det kännetecknas av det *gränsöverskridande*, som har tagit sig såväl interdisciplinära som transdisciplinära uttryck. I den följande texten presenteras kapitlets teoretiska utgångspunkter, metoden för studien av projektdeltagarnas erfarenheter samt analysens resultat. Till sist diskuteras ett antal utvalda resultatteman med hjälp av de teoretiska begreppen och med kopplingar till den gränsöverskridande forskningspraktikens villkor och möjligheter.

Livsvärldsfenomenologiska perspektiv på provinsiella överskridanden

För att kunna säga något om fenomenet gränsöverskridande forskning ur ett deltagarperspektiv, har vi använt oss av Schütz sociologiska fenomenologiska tankar och begrepp, som presenteras nedan. Teorin utvecklades under första halvan av det förra seklet av den amerikanske sociologen och fenomenologen Alfred Schütz (1899–1959). Hans tankar om hur förhållandet mellan mänsklig agens och sociala strukturer, såväl som hur olika sociala verkligheter uppstår, upprätthålls och delas av interagerande och erfaraende subjekt, har fortfarande relevans för förståelsen av den gränsöverskridande forskningens villkor. Av särskild betydelse

för analys och argumentation blir Schütz perspektiv på människors möjligheter såväl som utmaningar att kommunicera och dela erfarenheter med varandra från sina skilda livssammanhang, dvs. de åtskilda meningsprovinser (se nedan) där olika verklighetsuppfattningar råder.

Livsvärden, multipla realiteter och meningsprovinser

Ett tydligt tema i Schütz texter är intresset för att konfrontera samhällsvetenskapliga metoder med den manifesta vardagliga realiteten, vilket hade sin grund i en vilja att förstå världen som subjektivt erfaren – en "livsvärld". Redan 1945 formulerade Schütz frågor med hög grad av relevans för tvärvetenskapliga aktiviteter. För honom kondenserades spänningsförhållandet mellan den uppdelande och teoretiserande vetenskapen och den delade och levda vardagsvärlden ned till en tvådimensionell utmaning. En av dessa utmanande dimensioner gällde hur det teoretiserande självet, i sitt vetenskapliga tänkande, förhåller sig till och adresserar den pragmatiska vardagsvärlden, som enligt honom utgör det viktigaste och mest grundläggandesammanhanget. Den andra delen av utmaningen gäller hur teoretiserande aktiviteter och insikter kan bedrivas och kommuniceras intersubjektivt (Schütz, 1945).

Schütz utveckling av fenomenologin introducerar begreppen "interaktion" och "subjektivitet". I sin analys av livsvärlden bidrar han därtill med en förklaring som innefattar tanken om *multipla realiteter*, där olika mänskliga aktivitets- och erfarenhetssammanhang har sina egna överenskomna värden, villkor, normer och logiker och som dessutom bygger på människans individuella perspektiv på sin livsvärld. Det råder på så sätt radikala skillnader mellan vad som konstituerar de olika livsvärldarna. Ett sådant förhållande innebär skiftande villkor för vem subjektet kan vara och komma att bli i exempelvis drömmens, fantasins, litteraturens, lekens eller vetenskapens skilda världar. Schütz (1945) utgångspunkt är att människor erfar en mångfald av skilda aspekter i livet och engagerar sig i en mängd olika sammanhang, alla med sina specifika värden och med olika relevans för hur människor

erfar sig själva och andra: "To call a thing real means that this thing stands in a certain relation to ourselves" (s. 533). Dessa realiteter avgör vilka vi är och vilka vi har möjlighet att bli, t.ex. som forskare.

När det gäller utforskandet av den gränsöverskridande forskningens villkor, utmaningar och möjligheter erbjuder Schütz ett uttryck, som gör det möjligt att fördjupa förståelsen för hur erfarenheterna av ett forskningsprojekt kan knytas samman med föreställningen om *multiple realities*, vilka är åtskilda från varandra. Det handlar om uttrycket *slutna meningsprovinser* (finite provinces of meaning). Schütz (1967) visar att erfarende och kunskapsbildning i – men också kunskap om – den mångdimensionella världen, utgörs av subjektiva, intersubjektiva och transsubjektiva konstruktioner och processer. Detta innebär att olika verkligheter eller världar uppvisar skilda ontologiska och epistemologiska karaktärer: kunskapsgrunden för och betydelsen av drömmens värld skiljer sig med andra ord radikalt från, exempelvis, den vetenskapliga världens. Varje värld kan betraktas som en sluten meningsprovins, som kan tillskrivas en specifik verklighetsdimension, eller som Schütz (1945) formulerar det, "a specific accent of reality" (s. 554). Även om olika "världar", eller meningsprovinser, agerar som interrelaterade delar i en sammansatt verklighet är de, enligt Schütz, ändå kringgärdade av gränser och är också så pass olikartade att möjligheter till överföring, transformation alternativt att dela erfarenhet och mening mellan dem är kraftigt beskurna. För att förstå de villkor, utmaningar och möjligheter som karaktäriserar kommunikation över och delande av uppfattningar mellan verklighetens olika provinser behöver *den vardagliga världens särställning* och betydelse först klarläggas.

Den vardagliga världen ges en speciell ställning i Schütz förställning om mångfaldiga verkligheter. Människans vistelse i denna utmärks av ett specifikt intresse för och praktiskt engagemang i världen – och livet som sådant. Här innefattas såväl kroppsliga som tidsliga aspekter. Dessa manifesteras i olika ingrepp i och modifieringar av världen, en värld som människan står i ett tidsligt förhållande till: utifrån sin *nuvaro*, som bärs upp av egna och andras erfarenheter, projiceras förväntningar om en

tilltänkt och tillskapad framtid. Redan från födelsen tillhandahåller den levda vardagsvärlden det erfarande subjektet "saker" som på förhand är historiskt definierade och begreppsliggjorda av samhället, och som dessutom är kulturellt laddade med mening. Sådana saker ger riktning och stöd i människors strävan efter att definiera såväl berikande och socialt legitima mål för sina egna handlingar som vägar att gå för att nå målen på bästa sätt. Livsvärlden organiseras genom vad som av Schütz (1944) beskrivs i termer av *sociala grupperingars kulturella mönster* (cultural patterns of group life), definierade som genomförda handlingar vilka på ett upphöjt och distanserat sätt kan betraktas ur ett tredje persons perspektiv. Med andra ord, gör mönstren som innefattar regler, värden och krav det möjligt för individer att få tillgång till och definiera metoder som hjälper dem att orientera sig i och bli en del av olika sociokulturella sammanhang. Häri, i rörelserna över och mellan olika sociala domäner, med sina specifika kulturella mönster, konstitueras den levda erfarenheten. Och genom individens tolkningar av dessa erfarenheter tillskapas känslan av mening.

I sina utläggningar om multipla realiteter försöker Schütz (1945) klargöra förhållandet mellan den vardagliga världen och *den vetenskapliga världen* (som kännetecknas av vad han beskriver som teoretisk vetenskaplig kontemplation). I sin argumentation visar Schütz hur människan – som den sociala, agerande och erfarande varelse hon är – ständigt lämnar sitt vardagliga liv och träder in i andra roller och världar som i någon mån är artificiella. När människor lämnar den vardagliga världen och går in i andra världar, drivs de av en vilja att göra världen mer förståelig, vilket också aktiviteter i olika vetenskapliga världar syftar till. Schütz konstaterar att teoretiskt tänkande, och dess tillhörande handlingar och framställningar sker inom ett givet meningssammanhang i en specifik vetenskaplig värld. Att gå in i en specifik vetenskaplig värld eller kontemplation skapar en trygghet för forskaren, som där lär sig tillämpa förhärskande vetenskapliga begrepp, metoder, teorier och angreppssätt. Varje vetenskaplig värld är med andra ord förkonstituerad och överförd till forskaren genom sin historiska tradition och inom dessa

världar finns regler gällande vetenskapliga procedurer som garanterar att datainsamling, analys och resultat blir trovärdiga. Forskaren blir, enligt Schütz (1945), på så sätt upptagen i ett slags diskursivt universum och lär sig anamma de begrepp och teoretiska koncept, värderingar och tankesätt, problemformuleringar, metoder och lösningar som har kommit att bli rådande bland kollegorna i denna slutna meningsprovins. Det finns ett antal påtagliga problem och utmaningar som följer med vistelsen i det vetenskapliga tänkandets säregna provinser. Ett av de mest betydande är att en berikande kommunikation om forskningens betydelse och relevans för vardagen inte kan utgå från vetenskapens slutna meningsprovins. För Schütz blir lösningen på problematiken att återfinna i relationen till den vardagliga världen, där kommunikation, utbyte och förståelse inte hämmas av att subjektiviteten, tidsligheten, den fysiska existensen och det närvarande orostillståndet och osäkerheten sätts inom parentes.

I sin artikel *Crossing the Finite Provinces of Meaning. Experience and Metaphor* behandlar Gerd Sebald Schütz slutna meningsprovinser och problematiken avseende gränsöverskridande och överföring av kunskap och mening mellan dessa provinser. Med hänvisningar till den franske filosofen Paul Ricoeur påtalar Sebald (2011) symbolernas, och närmare bestämt metaforens, funktion och betydelse som en innovativ, meningsskapande och interrelationell semantisk brobyggare mellan det teoretiska tänkandets meningsprovinser och den vardagliga världen. Ett medvetet och innovativt arbete med språket skulle på så sätt kunna utgöra en aspekt av att etablera ett kommunikativt utbyte och en vi-relation. Användningen och utvecklingen av språket blir därmed en viktig del i att kontinuerligt kunna gå in i och ut ur den vetenskapliga världen från och till det vardagliga livet. Genom att på olika sätt kunna behålla ett ben i vardera läger utvecklar forskaren sig själv och sin kapacitet att kommunicera sina insikter och erfarenheter, samt sin förmåga att vidga horisonten mot nya och relevanta frågeställningar och problem.

Deltagarnas individuella reflektioner

För att komma åt fenomenet *gränsöverskridande forskning* ur ett deltagarperspektiv ombads varje projektdeltagare att bidra med empiriskt material till kapitlet genom att dela med sig av sina egna reflektioner över aktiviteter genomförda i det tvärdisciplinära projektet. De individuella reflektionerna dokumenterades skriftligt, med utgångspunkt i några riktningsgivande frågor. Reflektionerna mejlades till den ena av kapitelförfattarna för sammanställning.² Den mottagande författaren bearbetade det inkomna materialet på sådant sätt att avsändarens identitet inte skulle framgå innan det lades fram för den andra kapitelförfattaren för gemensam tolkning och bearbetning. Modellen för dataanalys kan sägas vara öppet tematiserande, i linje med Brauns och Clarkes (2006), samt även Maguires och Delahunts (2017), rekommendationer. Analysen kan vidare sägas utgå från det manifesta i innehållet, vilken redogörs för i resultatdelen, medan en mer latent tolkning av resultatet tillförs i den efterföljande texten. I diskussionen relateras analysens resultat till Schütz filosofiska tankar.

Frågorna som tjänade som deltagarnas utgångspunkter var följande:

- Vilka gränsöverskridande aspekter har du upplevt som mest framträdande i projektet?
- Kan du delge några intryck och reflektioner kring personliga, professionella och vetenskapliga värden och utmaningar, som kan relateras till projektets gränsöverskridande karaktär?
- Utifrån det förmånliga läget att nu kunna praktisera efterklokhet: Vilken är den viktigaste insikten, som du

² Av etiska skäl valde vi att fördela sammanställningsarbetet på så sätt att den projektledande medförfattaren skulle få möta och analysera materialet i ett avidentifierat format. Det bör också tilläggas att vi, som ansvariga för studien, har eftersträvat transparens gentemot och förankring bland våra deltagande kollegor. Samtliga i gruppen har därför fått ta del av, granska och komma med synpunkter på resultatframställning och tolkning under arbetets gång

tar med dig till nästa gränsöverskridande forskningsprojekt?

Innan kodnings- och tematiseringsarbetet inleddes lästes materialet, bestående av de sex reflektionerna, noggrant igenom i sin helhet för att skapa en övergripande bild av innehållet och en känsla för likheter och skillnader. I nästa fas kodades identifierade meningsenheter i form av fraser, delar av meningar, och en eller flera meningar. Var och en av de skapade koderna bestod i ett eller flera ord, som ansågs fånga och representera något meningsfullt som fanns latent (men ibland också explicit) i de olika textenheter. I takt med att bearbetningsprocessen fortskred kom somliga koder att återanvändas. De kodade enheterna grupperades sedan i olika tentativa teman. Efter en ny genomläsning av originalmaterialet (för att säkerställa att fragmentiseringen inte hade förvanskats av sändarnas resonemang och ställningstaganden) bearbetades kodningen på nytt, på så sätt att vissa textenheter genomgick en omkodning medan vissa koder slogs samman eller gavs reviderade benämningar. Därefter återupptogs tematiseringsarbetet som mynnade ut i sex övergripande teman, vilka åskådliggör informanternas mest framträdande upplevelser, erfarenheter och insikter vad gäller deras deltagande i det gränsöverskridande forskningsprojektet.

Resultatavsnitt

I följande avsnitt presenteras den tematiserade bearbetningen av projektdeltagarnas skriftliga reflektioner kring de tre utdelade frågeställningarna. Bearbetningen mynnade ut i sex teman, vilka samtidigt utgör resultatavsnittets underrubriker: (i) *Vidgade gränser, perspektiv och sammanhang*, (ii) *Gemensamma koncept, definitioner och rekonstruktioner*, (iii) *Teorins ställning och den utforskande friheten*, (iv) *Forskningsrön och innovationspotential*, (v) *Ett vetenskapligt identitets- och positioneringsarbete* samt (vi) *Platsen, aktiviteten och framställningen*. I anslutning till dessa teman identifierades tillhörande underteman eller aspekter, vilka åskådliggörs i kursiv i resultatpresentationen.

Vidgade gränser, perspektiv och sammanhang

Ett av de teman som framträder i deltagarnas reflektioner gällande att ingå i ett gränsöverskridande forskningsprojekt rör olika upplevelser av vidgade gränser, perspektiv och sammanhang. Projektet som sådant upplevs som överskridande, inte minst när det gäller ambition, utformning och aktiviteter. Från de första ämnes- och områdesutforskande mötena till de återkommande mötena med den projektgrupp som till slut kom att utgöra forskargruppen, beskrivs projektdeltagandet inte bara ha präglats av möten med nya människor utan också möten med och inblickar i andras ofta särskiljande och mer eller mindre främmande intresseområden, forskningsperspektiv och terminologier. En av deltagarna reflekterar kring det första mötet med potentiella projektdeltagare och representanter från olika ämnesfält: ”[Bara själva] mötet med nya människor, med namn att lära sig, och roller, befattningar, livsgärningar och professionssammanhang att försöka få ett grepp om – och själv bedöma relevansen av [och den egna relationen till] – kändes gränsöverskridande”. Det tvärdisciplinära har varit påtagligt närvarande genom att samtalen och resonemangen har rört sig över och mellan fält som filosofi, kunskaps- och tekniksociologi, datavetenskap, medie- och kommunikationsvetenskap (historia, ekonomi och juridik), musikpedagogik, musikvetenskap, ljudteknik, pedagogik samt språk- och litteraturvetenskap (däribland text och literacies) samt psykologi. Projektet har på så sätt medfört inblickar i och förståelse för andra forskningsfält, traditioner och terminologier.

En aspekt av vidgandet är betydelsen av att ges möjlighet att få betrakta fenomenet ifråga genom de deltagande kollegornas ögon, dvs. att på ett konkret få överta andras perspektiv eller *förskjuta den egna horisonten i riktning mot andras*. Fenomenet som varit i fokus är Bildning, medan det specifika fallet som har studerats har utgjorts av Spotify, som ett utvalt exempel på en digital medieströmningstjänst. Deltagarna beskriver hur befintliga föreställningar gällande båda dessa företeelser har berikats och vidgats, t.ex. när det gäller förståelsen av Spotify som en didaktisk och bildande resurs, en levd erfarenhet med betydelse för människor i

deras vardag, och inte först och främst som ett tekniskt-ekonomiskt projekt.

En annan aspekt rör *tillträdet till nya, hitintills obekanta aktörer och deras kollegor, andra fält och deras nätverk och forskargrupper*. Deltagarna beskriver det gränsöverskridande i de sätt på vilket projektet öppnat upp för andra forskningssammanhang, framställningar och vetenskapliga samtal. Det handlar inte minst om de nationella och internationella konferenser som hela eller olika konstellationer i gruppen har medverkat i. Genom att medverka på konferenser i musik, musikpedagogik och musikproduktion såväl som om i informations-, kommunikations- och medievetenskapliga konferenser har projektdeltagarna kunnat ta del av vetenskapliga framställningar, problemformuleringar och reflektioner som inte hade erbjudits inom de egna ursprungliga nätverken. Utöver konferenserna påtalas även den vidgande betydelsen av att skriva för vetenskapliga tidskrifter i ämnesfält bortom det egna, och att därigenom underkasta sig en granskningsprocess och kritiska granskare med något annorlunda – men inte desto mindre intressanta eller relevanta – perspektiv och ingångsvärden.

Projektet beskrivs därtill ha kommit att innebära vidgade sammanhang och förmedlade kontakter, som dessutom möjliggjort tillträde till hittills oanade informanter, forskningsobjekt och spännande case.

Gemensamma koncept, definitioner och rekonstruktioner

Ett annat tema som framträder i deltagarnas reflektioner kring att ingå i ett gränsöverskridande forskningsprojekt fäster fokus på det meningsskapande arbetets centrala betydelse när det gäller att identifiera, definiera och omförhandla de sätt på vilka begrepp och koncept kan förstås och tillämpas inom ramarna för det gemensamma forskningsprojektet. Det *gemensamma begreppsdefinierande arbetet* beskrivs som avgörande för ett framgångsrikt gränsöverskridande forskningsprojekt. Det framgår att vissa interna samarbeten inom forskargruppen, som sträcker sig över disciplingränserna, medvetet har avsatt avsevärt med tid för att

diskutera och tillsammans utforma fungerande gemensamma teoretiska och begreppsliga ramverk för att kunna forska och, inte minst, skriva publikationer tillsammans. En av deltagarna delar med sig av följande resonemang:

Att kunna bygga utifrån en tvärvetenskaplig utgångspunkt kräver gemensamt arbete med definitioner och förklaringar av begreppsvärldar. Utan detta nödvändiga grundbygge är det svårt att bygga vidare uppåt i en sann tvärvetenskaplig anda. Man bör inte underskatta att läggandet av själva grunden för tvärvetenskapligheten handlar mycket om att göra sin egen begreppsvärld begriplig för ett annat paradigm.

Även om det kan sägas råda samstämmighet bland deltagarna om avsaknaden av en gemensam teoretisk bas och vikten av arbetet med den gemensamma begreppsförståelsen och meningskonstruktionen, framträder vissa skillnader när det gäller hur långt projektet kom i arbetet med samsyn gällande olika begrepp. Somliga upplever att de månatliga projektmötena, med avstämningar och vissa smärre reflektioner och återkopplingar på varandras ansatser och preliminära resultat, har skapat en god känsla av helhetsbild och samsyn. Andra upplever istället att den gemensamma förståelsen av filosofiska grundantaganden och begrepp har varit tidskrävande, utmanande och svåruppnådd. Så här i projektets slutfas uttrycker en deltagare att projektgruppen inte upplevs stå enad kring begrepp som konst och kvalitet, men heller inte kring (det för projektet så centrala) begreppet Bildning. Anledningen till detta anses delvis vara att begreppsförståelse och definitionsarbete inte har tilldelats *adekvat tidstilldelning* i projektet.

En annan aspekt på temat som lyfts i gruppen, fäster istället fokus på individuella egenskaper och initiativ. Här framhålls insikterna om att interdisciplinära och kollaborativa samarbeten ofrånkomligen kräver tilltagna gemensamma tolknings- och förhandlingsutrymmen och, i synnerhet, en ömsesidig *öppenhet* inför alternativa perspektiv och förhållningssätt. Utöver denna

öppenhet konstateras dessutom att samarbetsprocessen har mycket att vinna på att det finns ett visst *mått av förförståelse* hos åtminstone en av parterna avseende den andras forskningsfält. Detta kan anknytas till en av deltagarnas reflektion om vikten av att försöka prioritera att läsa andra deltagares såväl egna som rekommenderade artiklar i deras egna fält, dels för den gränsöverskridande dialogens skull och dels för att berika perspektiven på de egna delprojekten.

Teorins ställning och den utforskande friheten

Det tredje temat i forskargruppens reflektioner formeras utifrån de många tankar och insikter som har att göra med, vad som här benämns, *teorins ställning och den utforskande friheten*. Just att den filosofiska dimensionen såväl som den vetenskapsteoretiska ansatsen ges ett påtagligt utrymme i deltagarreflektionerna är inte särskilt märkligt. Detta eftersom projektets själva syfte är att, med utgångspunkt i en genomdigitaliserad och föränderlig samtid, utforska och utmana betydelsen av och användbarheten i ett sedan länge etablerat filosofiskt koncept (Bildning). Deltagarreflektionerna kan dock ändå anses säga något mer generellt om teori och metod, ontologi och epistemologi som potentiella spänningsfält i gränsöverskridande forskningsprojekt, som deltagarna både kan beskriva och relatera till på olika sätt.

Det görs bland deltagarna olika reflektioner kring den teoretiska ansatsens betydelse för forskningsprojektet i sin helhet såväl som grad och behov av samsyn bland deltagarna. Somliga välkomnar den samlade fenomenologiska-hermeneutiska utgångspunkten med avseende på ett givet begrepp (Bildning), där *själva närmandet till och arbetet med Bildningsbegreppet* upplevs ha gett upphov till olika kunskapsgenererande riktningar och forskningsaktiviteter. Med utgångspunkt i begreppet har på så sätt olika forskningsfält och perspektiv på musik och musikens betydelse kunnat kopplas samman. Också den vetenskapsteoretiska och filosofiska utgångspunkten upplevs ha varit berikande för forskningsprojektet, vilket en deltagare beskriver på följande sätt: ”Det har känts roligt att i en filosofisk anda förhålla sig till konstnärliga

och kreativa upplevelser, vilket tillåter att fokus fästs på den levda erfarenheten ifråga om att lyssna och upptäcka musik, både med och utan ett musikverktyg som Spotify”.

Andra deltagare väljer tvärtom att ta sin *utgångspunkt i verkligheten*, dvs. i själva fallet och fallstudien, som samlande utgångspunkt för deltagarna i forskningsprojektet. Det är i att åstadkomma denna samling av forskare med sina olika metodansatser och teoretiska perspektiv, kring en given företeelse, som det tvärdisciplinära värdet upplevs ha visat sig. Ytterligare andra uppmärksamar istället den mångperspektiviska ansatsen som på ett positivt och möjliggörande sätt upplevs ha låtit projektet *pendla mellan det empirinära och det teoridrivna*, eller till och med spekulativa. Det har, som en deltagare reflekterar, gjort det möjligt ”att få flera aspekter på saker och ting och kunna närma sig ’saken’, och inte bara ’saken’ ur ett perspektiv”. Projektet beskrivs här ha rört sig i ett brett spektrum, där ytterligheterna består i å ena sidan filosofiska perspektiv på centrala teman och, å den andra, i ett empiriskt förhållningssätt som baserar sig på kvantitativa mätningar och beräkningar. Mellan dessa ytterligheter bedrivs en tredje form av forskning, som genom både empirinära och teoretiserande ansatser förenar båda ytterligheterna.

Utöver att uppmärksamma den teoretiska ansatsens roll reflekterar deltagarna också över sina insikter och lärdomar när det gäller hanteringen av teoretiska förhållningssätt och ansatser i gränsöverskridande forskningsprojekt. En sådan är fördjupade kunskaper om *betydelsen av hemvisten i olika vetenskapstraditioner* när det gäller skilda synsätt på det empiriska materialets soliditet, slutsatsers relevans och uppfattningar om vetenskaplig kvalitet. Sådana insikter och lärdomar är inte minst avgörande vid publicering inom andra, mer eller mindre angränsande discipliner. En annan reflektion som görs gäller insikten om att behöva tänka i termer av teoretisk mångfald. *Multiteoretiska ansatser förordas därför som den mest framkomliga vägen* för gränsöverskridande projektformationer. En sådan ansats minskar risken för att användningen av teori blir ett påklistrat utanpåverk, som inte får en genomgripande och sammanhållande betydelse. Det i sin tur får som konsekvens att forskningen tenderar att kantra över mot

rent empiriska perspektiv – vilket ibland upplevs ha blivit fallet när det gäller detta projekt. En deltagare resonerar kring fördelarna i att låta ämnet för undersökningen ge teorin: ”Den viktigaste insikten för mig är att det är mer fruktbart att välja filosofisk/teoretisk inriktning utifrån forskningsfrågorna än att på förhand bestämma en specifik inriktning och sedan försöka pressa in den även om den inte alltid passar eller är det mest givande teoretiska perspektivet”.

Forskningsrön och innovationspotential

Det finns en utbredd känsla bland deltagarna av att ingå i något nytt, annorlunda och innovativt när det gäller forskningsidé, ämnessammansättning och genomförande. Känslan av att ingå i och utgöra ett gott exempel på högkvalitativ, gränsöverskridande forskning anses ha stärkts i mötet med andra forskare i olika sammanhang, vilka uppges ha uppvisat en påtaglig nyfikenhet och ett genuint intresse. I en av reflektionerna beskrivs upplevelsen av att ligga i framkant och att ”göra verklighet av vad många letar efter i ett gränsöverskridande arbete”.

En mindre del av reflektionerna ägnas åt att sätta fingret på i vilka avseenden det gränsöverskridande projektet har förmått bidra till förflyttning av forskningsfronter eller till *nya kunskaper och rön*. Visserligen konstateras det gränsöverskridande forskningsprojektet bidra till en ökad institutionell förståelse av strömmande medier genom att tydliggöra hur svensk IT-utveckling, ekonomi, utbildning och kulturpolitik är interrelaterade. Tydligast riktas dock uppmärksamheten mot projektets betydelse för vidgade perspektiv på och nya undersökningsmetoder ifråga om ljudkvalitet. Projektet upplevs ha flyttat positionerna avseende ljudkvalitet bortom analog kontra digital ljudkvalitet, i riktning mot bitströmmars olika kvaliteter och betydelsen av dessa kvaliteter: tekniska egenskaper har därmed fått mening. De forskningsmetoder som har utvecklats inom projektets ramar förväntas också kunna komma till nytta för andra forskningsprojekt som fokuserar ljudkvalitet.

En stor del av reflektionerna fokuserar erfarenheter och upptäckter som rör *vetenskaplig positionsförskjutning* på ett mer personligt plan. Det handlar delvis om hur de gränsöverskridande aktiviteterna, samarbetena och samtalen har tillfört nya perspektiv på forskningsdesign och hur forskningsfrågor kan formuleras. Det handlar också om nyvunna insikter om framträdande forskningsgap eller olika aspekter som kvarstår att utforska. Vidare påtalas hur det gränsöverskridande forskningsprojektet genererar *rörelser och influenser ut i forskarsamhället*. Ett exempel utgörs av tillkomsten – som initierades av projektet – av ett gränsöverskridande specialnummer om strömmande medier i en välrenommerad vetenskaplig tidskrift, ett annat av hur en av deltagarna tillfrågas om ett granskaruppdrag i en tidskrift i ett annat vetenskapligt fält. Ett ytterligare exempel är betydelsen av det gemensamma deltagandet i konferenserna och den annorlunda vetenskapliga karaktären ifråga om att presentera inför och att interagera med ett auditorium från andra discipliner och fält: ”Vid presentation inom sitt eget område bygger det som presenteras på kanske 90% gemensam kunskapsbakgrund, men vid presentationer i andra ämnens olika forum, handlar det istället om 10% gemensam kunskapsbakgrund”. Utöver intresset och gensvaret som de gränsöverskridande framställningarna allt som oftast får, anses dessa utgöra tillfällen när de vetenskapliga kunskapshorisonterna förskjuts och berikas för alla inblandade på ett särskilt påtagligt sätt.

Forskningsrön handlar inte bara om *vad* som sägs utan också om *hur* saker sägs och framställs. Det gränsöverskridande samarbetet ger i det avseendet avtryck i förstärkta framställningar och publiceringsmöjligheter genom att presentationer och texter framförhandlas på ett mer genomgripande sätt, i både pedagogiska och kommunikativa hänseenden. Just den gränsöverskridande förhandlingsprocessen, som har präglat projektet, föranleder en av deltagarna att konstatera att forskningsresultat förmodligen behöver värderas utifrån andra värderingsskalor, som går utöver de traditionella som dominerar inom respektive disciplin: ”(...) höjden på forskningen, sett utifrån den egna

disciplinen, kan få svårt att nå samma 'verkshöjd'. Men forskningsfronten blir ändå en annan så fort det kommer till tvärvetenskaplig forskning, så det är ingen förlust, utan snarare ett komplement att tänka att bredden är minst lika värdefull som höjden." Det gränsöverskridande forskningsprojektet kan på så sätt betraktas som *en god början*, en såväl innovativ vetenskaplig som pedagogiskt framförhandlad och sammanförande intervention vars rön och riktninggivande indikationer i många avseenden behöver utvecklas och föras vidare i fortsatt forskning.

Ett vetenskapligt identitets- och positioneringsarbete

Även om projektdeltagarna i många avseenden uppehåller sig vid den gränsöverskridande forskningens sociala, gemensamma och kollaborativa dimensioner framträder också det individuella och självformerande positionsarbetet som ett tydligt tema i reflektionerna. Gränsöverskridande forskning uppfattas som ett sätt att både få syn på och förflytta sig över egna och andras gränser – snarare än ett sätt att försöka utradera dessa: "Gränsöverskridande innebär ju att gränser måste finnas per se. Gränsöverskridande blir på så sätt även ett sätt att få syn på gränserna på samma gång som man har ett gemensamt riktat fokus som ligger utanför varje enskild disciplins gräns." Det handlar alltså om gränsaktiviteter som delvis rör disciplinära aspekter på relevanta forskningsområden, vetenskaplig kunskap och kvalitet samt vedertagna metoder. Gränsaktiviteterna innefattar dock även djupt personliga aspekter såsom egna ontologiska och epistemologiska ställningstaganden, synen på ens egna vetenskapliga färdigheter och förmågor samt den egna beredvilligheten till anpassning och förändring.

De personliga gränsaktiviteterna beskrivs som ett medvetet kliv ut i ett tillstånd av det ännu okända, som i sig kräver en initial självpositionering när det gäller den egna synen på världen, kunskap och relationen till andra. För somliga tar sig detta okända tillstånd väldigt konkreta uttryck, som kan handla om upplevelsen av ett förlorat vetenskapligt fotfäste på grund av avsaknad av

erfarenhet och kunskap om kollektivt valda datainsamlingsmetoder eller om språkliga och begreppsliga osäkerhetskänslor när det gäller att göra sig begriplig bland internationella forskare i andra forskningsfält. Det gäller dock, som en av deltagarna uttrycker det, "(...) att var och en är tydlig med ontologiska och epistemologiska grunder, liksom vedertagna metoder och förhållningssätt till forskning, etiska ställningstaganden med mera, och att man därifrån kan ta ett steg ut i det okända och fundera på vad ska vi sätta i bakgrunden och vad blir viktiga utgångspunkter att ta med sig, att diskutera det tillsammans."

För att kunna utforska det okända och utifrån en sådan position kunna formera gemensamma forskningsaktiviteter påtalar deltagarna vikten av att forskarlaget genomsyras av både *nyfikenhet och respekt* när det gäller varandras ämnen och deras respektive vetenskapstraditioner. Därtill framförs att ett sådant utforskande också förutsätter en *öppenhet för det hitintills osedda*. Förutom en stor öppenhet för frågor, reflektioner och ifrågasättanden – samt en beredvillighet till egna positionsförflyttningar – poängteras deltagarnas *kreativa associationsförmåga*. Det handlar på så sätt om att inte bara identifiera utan att även kontinuerligt utveckla gemensamma nämnare och tangeringspunkter. Vidare handlar det om att kunna omforma och omformulera ens egna begreppsförståelser och tillvägagångssätt på sådana sätt som möjliggör anknytning till andra deltagare och deras sätt att bedriva och tänka kring forskning.

Det finns en märkbar skillnad i deltagarnas reflektioner (och förmodligen också deras förväntningar) gällande hur frågan om öppenheten för det okända och transformationen i riktning mot det samfälliga, kreativa forskningsarbetet hanterades. Här framhåller vissa deltagare projektets förmåga att omhänderta deltagarnas vitt skilda vetenskapliga värderingar och traditioner, intressen och förhållningssätt: "Det mest framträdande draget av gränsöverskridande är att vi har lyckats inkludera alla perspektiv, utan att tumma alltför mycket på de skillnader som karaktäriserar de olika ansatsernas grundantaganden om vad som utgör forskning." Andra beskriver mer självkritiskt hur det gränsöver-

skridande visar sig ha varit mest öppet och friktionsfritt i samarbetskonstellationer med deltagare från relativt näraliggande, dvs. mindre gränsöverskridande, discipliner. Dessutom finns det somliga som landar i reflektionen att projektet i sin helhet inte fullt ut lyckades etablera *känslan av trygghet*, vilken anses vara en viktig förutsättning för såväl den förbehållslösa öppenheten som det samfällt kreativa forskningsarbetet: "Vi har försökt öppna ögonen, vågat släppa taget till viss del, men eventuellt har det vi utvecklat inte känts tillräckligt tryggt för att vi ska våga ge oss hän i det gemensamma." Forskningsgruppens arbete har därför i viss mån fortfarande i projektets slutskede kommit att hämmas av de olika disciplinernas traditioner och invanda föreställningar. Därtill har vissa deltagare i forskargruppen tillskrivits – eller gjort anspråk på – särskilda expertisområden eller projektdefinierade uppgifter, som därmed har undandragits i sig nödvändiga, gemensamma vetenskapliga diskussioner och processer. Utöver kollisionen mellan olika vetenskapstraditioner som sammanförs ger deltagarna i sina reflektioner litet olika förklaringar till varför trygghet och förbehållslöst samarbete och delaktighet förmodligen utmanas på ett särskilt sätt i gränsöverskridande forskning. En sådan förklaring tar sin utgångspunkt i vad som kan liknas vid ett *undflyende* eller en självförminsande attityd. Det handlar om att den egna osäkerheten – i fråga om de egna vetenskapliga kunskaperna och förmågorna, egna målbilder avseende forskningsprojektets helhet och delar, andras förväntningar på en själv osv. – gör det frestande att skjuta över svårdefinierade processer och uppgifter på andra, för att istället ägna sig åt vad man själv upplever sig behärska. En annan förklaring utgår istället från iakttagelsen av ett *självframhävande* förhållningssätt, där den upplevda osäkerheten, ackompanjerad av självupplevda krav att påvisa sin legitimitet och sitt värde för projektet, gör att deltagare gör anspråk på olika processer som borde vara gemensamma. Båda förklaringarna grundar sig dock i samma känsla av otrygghet.

Deltagarnas reflektioner visar att gränsöverskridande forskning i mångt och mycket handlar om att den deltagande forskaren själv förmår identifiera, vikta och värdera den egna synen på vetenskapliga värden och kvaliteter, vilket mynnar ut i en

kapacitet att medvetet kunna värna vissa och offra andra. Vidare tydliggör reflektionerna betydelsen av tilltro till den egna vetenskapliga kompetensen, som utgör en nödvändighet för att deltagaren ska känna sig bekväm med att utmana sina egna vetenskapsideal och den starka vetenskapstraditionen. Detta utmanande förhållningssätt kan inte bara läggas på individen utan behöver upparbetas gemensamt i forskargruppen, vilket kräver kontinuitet och tid.

Platsen, aktiviteten och framställningen

Ett ytterligare tema i deltagarreflektionerna representerar värdet av det rumsligt situerade, dvs. upplevelsen att få *samlas någons kring något specifikt*. För en del upplevs bärbarens skärm och den webbaserade videokonferensapplikationen i viss mån ha fungerat som en sådan samlande plats. En av deltagarna beskriver hur det under projektets gång har blivit alltmer naturligt att i sitt eget arbetsrum hemmavid, via webbgränssnittet, åtminstone en gång varje månad träffa projektkollegorna boende i Sverige, Kanada och USA: ”Här har positionerna, relativt omärkligt, flyttats framåt under projektidens gång både med avseende på gemensamma projektmöten och kollaborativa arbetsmöten via ett webbaserat videokonferenssystem, men också via gemensamt skrivande i delade samarbetsdokument på webben. Det har upplevts alltmer naturligt och effektivt.” Även om det råder en utbredd enighet om den kontinuerliga kommunikationens och dialogens värde när det gäller att skapa en känsla av gemenskap och progression i projektet, framhålls oftast otillräckligheten i de virtuella sammankomsterna. Istället uppmärksammas de överlägsna värdena av de fysiska gemensamma sammankomsterna och de vetenskapliga samtalen. De fysiska sammankomsterna skapar på så sätt förutsättningar för kollaboration och frigör de överskridande möjligheterna på ett sätt som teknikmedierade distanssammankomster inte förmår göra. Här har projektgruppens gemensamma träffar och aktiviteter under konferenser eller vid

särskilt arrangerade workshop-, databearbetnings- eller artikel-skrivningdagar upplevts som särskilt värdefulla.

En förklaring till varför gemensamma, fysiska sammankomster har visat sig vara förhållandevis betydelsefulla, är att de oftare innebär mer *tilltagna tidsutrymmen*, som i sin tur medger *ökad fokus*. Till skillnad från de virtuella mötena kräver de fysiska sammankomsterna större ekonomiska och tidsmässiga investeringar för en kringspriidd forskargrupp. Sådana sammankomster omges därför av högre förväntningar bland deltagarna och ges en högre prioritet i förhållande till andra vardagliga, professionella såväl som personliga, åtaganden. På så sätt har diskussioner och reflektioner kring forskningsfrågor, värden och intressen, vetenskapsfilosofiska förhållningsätt och terminologier blivit djupare och mer långtgående. En av de reflekterande projektdeltagarna framhåller ett behov av fler fysiska sammankomster, eftersom det är "där vi gått över gränser på olika sätt i olika relationer." En annan deltagare poängterar istället de fysiska sammankomsternas värde, genom att de även ger utrymme för *det oförväntade och spontana*. Ett exempel som ges handlar om en gemensam hotellfrukost, under en av konferensresorna, där ett avslappnat samtal tillsammans med par andra projektdeltagare skapade en insikt hos deltagaren om den egna omedvetenheten om de andra deltagarnas samlade kunskaper. Det blev också ett samtal som bidrog till en större förståelse för deras passionerade förhållande till ämnesområden med andra traditioner, värden och tankemönster – och helt andra begrepp.

Aspekten att få samlas någonstans kring något specifik avser inte enbart den fysiska (eller virtuella) kommunikativa dialogen utan inbegriper även värdet i den gemensamma framställningen. Med sådana gemensamma framställningar avser deltagarna både samarbeten kring konferenspresentationer och vetenskapliga publikationer i form av artiklar och bokkapitel. En av forskarna konstaterar: "Att utveckla något tillsammans har jag tyckt varit värdefullt" och syftar då framförallt på denna bok. Deltagarna framhåller på så sätt det stora värdet i att, inom ramarna för forskningsprojektet tillsammans delta i ett gemensamt vetenskapligt skapande. Detta skapande kan förstås både som en integrerad del

i projektets mångskiftande och gränsöverskridande rörelse, och som en framställning av något samlande och holistiskt.

Resultatdiskussion

De mest framträdande resultaten i ovanstående analys visar på vikten av att, som deltagare i ett gränsöverskridande forskningsprojekt, vara medveten om vilka överenskommelser gällande ontologi, epistemologi, metodologi, värden och ideal samt koncept- och begreppsanvändning som präglar den egna vetenskapsvärlden. Det gäller även att vara villig att ta ett steg ut ur den egna disciplinens perspektiv och uttryckssätt. Ett sådant steg är nödvändigt för att på ett nyfikat och respektfullt sätt kunna dels möta och kommunicera med andra discipliner, dels bidra till såväl formeringen av nya frågeområden som utvecklingen av nya vetenskapliga insikter. Det blir också tydligt att det förutom medvetenhet om den egna disciplinens förgivettaganden, också krävs trygghet för att ta detta kliv. Denna trygghet handlar om att våga bege sig ut i och dröja kvar i det okända för att på nya sätt, utifrån nya perspektiv och på nya grunder tillsammans kunna utforska vardagliga fenomen, såsom strömmad musik och annan ljudande konst.

Insikterna om den gränsöverskridande forskningens villkor och möjliggörande förhållningssätt har tydliga beröringspunkter med ett av Schütz viktigare teoretisk-filosofiska bidrag till forskningen, nämligen betydelsen av förankring i den vardagliga världen. Trots att åren gått sedan Schütz publicerade sina texter, är det fortfarande möjligt att betrakta hans bidrag som relativt provokativa och motvalls när de ställs mot förhärskande vetenskapliga ideal. Med viss referens till fenomenologins centralfigur Edmund Husserl använder även Schütz parentessättandet – dvs. det medvetna strävandet efter att bortse från sig själv, sina värderingar, intressen och engagemang – till en betydelsefull tankefigur. Det blir dock en tankefigur som vänder på resonemangen och riktar udden mot vanligt förekommande föreställningar om vetenskap som objektiv, distanserad, avgränsad och oförorenad av subjektiva avtryck.

Istället för att sätta parenteser kring ett önskat, oroligt och vilseledande subjekt behöver parenteserna undanröjas så att forskning och kunskap blir meningsfull. För att bedriva relevant forskning och gemensamt kunna dela och kommunicera denna behöver forskningen alltså återföras till livet självt och bli en del av människans vardagliga erfarenhetsvärld: "To call a thing real means that this thing stands in a certain relation to ourselves", som Schütz (1945, s. 533) själv uttrycker det. Forskning blir på så sätt inte en lösjord, abstrakt aktivitet som bedrivs på egna villkor inom en egen domän, utan en högst mänsklig angelägenhet, situerad i ett här och nu. Av projektdeltagarnas reflektioner framgår visserligen att detta specifika forskningssamarbete ibland har fastnat i det abstrakt teoretiska och slutna. Det framgår dock också att projektet i många avseenden – genom gemensamma språkliga omförhandlingar och, inte minst, uppslutningen kring ett konkret "case" – har kunnat uppehålla sig vid det vardagliga, som mötesplats och utgångspunkt för gränsöverskridande forskningsaktiviteter.

Vad vi också tar med oss från Schütz (1945) i reflektionerna över resultatet är hans föreställning om den ömsesidigt erkännande Vi-relationens levande, pulserande närvaro, vilken beskrivs i följande. "... only in the We-relation, in which there is a community of space and time (a common social environment in the pregnant sense), can man with the natural attitude experience the other's self in its unbroken totality ..." (s. 571). Just betydelsen av denna spatio-temporalt villkorade gemenskap utgör ett tydligt tema i projektdeltagarnas egna reflektioner. Det gemensamma och vardagliga har på så sätt visat sig vara av avgörande betydelse för att individen ska kunna använda hela sig själv och blottlägga sina föreställningar, värderingar och övertygelser. Att under konferenser och gemensamma workshops få vardagliga möjligheter och tid till att umgås och lära känna varandra har lagt en grund för närhet och förståelse, kommunikation och friare meningsutbyten. Här finns inte bara den uppenbara kopplingen till Schütz utläggning om den vardagliga verkligheten, utan också till föreställningen betydelsen av en sammanhållen gemenskap, socialt och kroppsligt situerad i rum och tid.

Sammanfattningsvis kan sägas att gränsöverskridande forskning är något forskare från olika discipliner gör tillsammans i delad öppenhet och nyfikenhet. Öppenhet och nyfikenhet är kvaliteter som krävs för att få till stånd en kommunikation där begrepp, metoder och forskningsintressen förhandlas och accepteras. Vidare utgör kommunikationen grunden för skapandet av nya möjliggörande överenskommelser när det gäller vidareutveckling av olika begrepp och deras inbördes relationer. För att komma dithän behöver forskare, kontinuerligt under det pågående forskningssamarbetet, gå in och ut ur sina egna vetenskapliga hemvister och, inte minst, ha en förankring i den vardagliga världen. En vilja att skapa vi-relationer framstår dessutom som nödvändig när det gäller att genomföra fungerande och fruktbar gränsöverskridande forskning.

Avslutande reflektioner

Ett centralt tema i kapitlet är kommunikationens avgörande betydelse. Det krävs således en viss slags kommunikation för att inom en multidisciplinär forskargrupp både få till stånd en förhandling om och nå en bred acceptans för grundläggande värden, kunskapssyn, forskningssyften, metodval och begreppsanvändning. Därtill ska dessa beståndsdelar kunna fogas samman till nya helheter som skapar öppningar för hittills okända forskningsmöjligheter. Att ge utrymme för såväl en intersubjektiv verklighetsuppfattning som ett reellt intresse för vardagsvärldens praktiker visar sig vara en god grund för utformningen. En sådan medveten ansats kan då motverka vanemässiga återtag till en ”preconstituted world of scientific contemplation handed down (...) by the historical tradition of (...) science” (Schütz, 1945, s. 568). Därmed blir det tydligt att forskare som vill delta i gränsöverskridande projekt behöver kunna lösgöra sig från den egna vetenskapliga traditionen i fråga om vanor, tillvägagångssätt, och överenskommelser för att kunna engagera sig i, vara öppna för och nyfikna på forskare från andra fält. Resultatet visar på att detta uppnåtts i relativt hög grad, men att gränsöverskridande förhållningssätt och praktiker också är svåra och utmanande, vilket

gör det lätt att falla tillbaka på det trygga. Dock syns tendenser till att deltagarna upptäckt nya grepp inom, och i olika utsträckning kunnat utveckla, sitt eget område, inspirerade av det multidisciplinära kollegiets fleråriga samverkan och kommunikation.

Schütz fäster fokus på forskarens villighet att återknyta till den vardagliga världen för att möjliggöra möten och kommunikation kring skilda former av forskning och teoretiska föreställningar. Detta kräver både vidsynthet och lyhördhet inom forskargrupp-erna, och frågan är hur vi kommer dit? Kanske kan praktiska intressen, så som hur forskning designas, eller forskningsetiska frågor, vilka exempelvis kan röra hur människor involveras, positioneras och bemöts utgöra olika sätt att skapa delaktighet och engagemang. Ett ytterligare sätt kan vara att intensivt arbeta med att förhandla fram ett gemensamt språk som kan delas av flera forskningsområden. Sådana språkliga överläggningar kan frammana den "chock" som Schütz nämner, vilken konstituerar inträdet till en annan värld, och en ny gemensam vetenskaplig sfär. Även om det inte kommer till explicit uttryck i deltagarnas reflektioner har Sebalds (2011) föreställningar om symbolens och metaforens såväl provinsöverskridande som sammanlänkande funktioner i olika sätt gjort sig påmind i projektgruppens överläggningar: Genom att i de gemensamma utbytena använda olika metaforiska beskrivningar av strömningstjänsten Spotify – som t.ex. i termer av jukebox, Ge-stell, museum, konsthall, tempel, arkiv, marknadsplats etc. – kom den vardagliga världens engagemang och erfarenheter att knytas samman med, brytas mot och ge nya perspektiv på vedertagna teoretiska koncept. Olika språkliga utkast kan utgöra en enkel ingång till att skapa en delaktighet i arbetet med att förändra eller göra avtryck i världen, samtidigt som det språkliga experimenterandet förändrar den deltagande forskarens horisonter och förhållningssätt.

Det filosofiska förhållningssätt som Schütz företräder implicerar en vändning i riktning mot fenomenologiska utgångspunkter och tankesätt. Essentialism behöver med andra ord ifrågasättas, medan en vidare och mer tillåtande syn på Bildning behöver bejakas, liksom en öppenhet mot flera diskursiva Själv, vilka opererar i olika slags verkligheter. Ett sådant förhållningssätt har

präglat forskningsprojektet, vilket har varit frustrerande för vissa, och spännande för andra. Vi vill hävda att det skapas rika och fruktbara möjligheter när deltagarna i en forskargrupp formeras runt övertygelsen om att "the world and its objects might be otherwise than it appears to [me]" (Schütz, 1945, s. 551). Därmed överskrids inte bara gränserna för forskarnas egna erfarenheter, utan också gränserna för deras individuella reflektioner. Det betyder, i linje med det Schützianska perspektivet, att dessa forskare går in i en gemensam och livfull närvaro. Denna hållning innebär inte att forskarna ger upp sina specifika kompetenser eller går in i olika slags kvasivetenskapliga projekt. Istället representerar det en ansats riktad mot den andra, en ansats som erbjuder möten mellan människor "free from theoretical disguise" där deltagarna kan vara fullt ut närvarande. Utan sådana möten blir forskningen bara multidisciplinär (eller i värsta fall unidisciplinär), och inte gränsöverskridande, och leder sannolikt till reproduktion av vad alla sammantaget redan vet.

Detta projekt, som presenteras i denna bok, har befunnit sig i spänningsfältet mellan den vardagliga världen och de slutna vetenskapliga meningsprovinserna, och har i många avseenden varit just gränsöverskridande. Genom beskrivningarna av och reflektionerna kring den gränsöverskridande forskningens möjligheter såväl som utmaningar hoppas vi att boken i sin helhet dels kommer att upplevas användbar inom flera vetenskapliga fält och också kommer att inspirera till nya gränsöverskridande forskningsansatser.

Frågor

- Vad krävs i planeringsfasen inför ett gränsöverskridande forskningsprojekt?
- Vilka utmaningar kan tänkas finnas när det gäller för forskare att balansera mellan att finnas i sin disciplinära värld och den gemensamma vardagsvärlden?
- Vad ligger i föreställningarna om *finite provinces of meaning*? Vilka argument och exempel kan användas till stöd för att vetenskap bedrivs i specifika och slutna

världar, som inte medger meningsfullt utbyte eller mellanmänsklig kommunikation?

- Vilka är likheterna och skillnaderna mellan en Schützinspirerad gränsöverskridande forskning och den forskning som bedrivs inom en disciplin när det gäller syn på vetenskaplig kvalitet, relevans och kunskapsanspråk?

Referenser

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Maguire, M., & Delahunt, B. (2017). Doing a thematic analysis: A practical, step-by-step guide for learning and teaching scholars. *All Ireland Journal of Higher Education*, 9(3).
- Schütz, A. (1944). The Stranger: An Essay in Social Psychology. *American Journal of Sociology*. 49(6), 499–507.
- Schütz, A. (1945). On Multiple Realities. *Philosophy and Phenomenological Research*, 5(4), 533–576.
- Schütz, A. (1967). *The Phenomenology of the Social World*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Sebald, G. (2011). Crossing the Finite Provinces of Meaning. Experience and Metaphor. *Human Studies*, 34(49), 341–352.